

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22.04.1981, sp. zn. 1 Tz 15/81, ECLI:CZ:NS:1981:1.TZ.15.1981.1

Číslo: 11/1982

Právní věta: Znalecký posudek o duševním stavu obviněného podaný v předchozí trestní věci téhož obviněného nemůže být znaleckým posudkem v další trestní věci, v níž je vedeno nové trestní stíhání. Schopnost obviněného rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a ovládat je se musí posuzovat vždy z hlediska konkrétního trestného činu. Postup podle § 105 a § 116 tr. ř. nelze nahradit tím, že znalci, kteří podali znalecký posudek v předchozí trestní věci téhož obviněného, podají doplněk k svému předchozímu znaleckému posudku.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 22.04.1981

Spisová značka: 1 Tz 15/81

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dokazování, Posudek znalecký, Vyšetření duševního stavu

Předpisy: 140/1961 Sb. § 12 141/1961 Sb. § 105 odst. 2
§ 116 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ČSR shledal, že usnesením vyšetřovatele VB okresní zprávy SNB v Mělníku ze dne 22. 9. 1980, ČSV - VV: 227/80-55 byl porušen zákon v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. ve vztahu k ustanovení § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. ve prospěch obviněného. Toto usnesení zrušil a přikázal vyšetřovateli VB oddělení vyšetřování okresní zprávy SNB v Mělníku, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Zmíněným usnesením bylo podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno trestní stíhání proti obviněnému J. M. pro skutek kvalifikovaný v usnesení o zahájení trestního stíhání ze dne 7. 8. 1980 jako trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. Stíhané jednání mělo spočívat v tom, že J. M. „dne 7. 8. 1980 kolem 12.00 hod. v domě č. 206 v Mělníku za použití fyzického násilí vykonal pohlavní styk na B. L., nar. 13. 5. 1911“. Rozhodnutí o zastavení trestního stíhání odůvodnil vyšetřovatel tím, že ačkoliv bylo prokázáno, že obviněný se jednání kladeného mu za vinu skutečně dopustil, nelze jej dále trestně stíhat vzhledem k jeho nepřičetnosti, neboť podle znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a sexuologie, byla ovládací i rozpoznávací schopnost jmenovaného

v době činu „prakticky vymizelá“. Právní moci nabylo toto rozhodnutí dnem 4. 10. 1980.

Shora uvedené usnesení napadl generální prokurátor ČSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížností pro porušení zákona, podanou v neprospěch obviněného. Ve stížnosti poukázal na to, že závěry znaleckého posudku podaného v této trestní věci jsou ve výrazném rozporu s výsledky některých expertiz provedených dříve (zejména pokud jde o posouzení stupně návyku na obviněného na alkohol a hodnocení této otázky ve vztahu k jeho ovládací schopnosti v době spáchání jednání), a proto bylo namísto nařídit zkoumání duševního stavu obviněného J. M. podle § 116 odst. 1 tr. ř. Navíc ovšem byl nynější znalecký posudek vypracován jen jako doplněk znaleckého posudku podaného týmiž znalci v jiné trestní věci tohoto obviněného, což je v rozporu s konstantní judikaturou.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. napadené usnesení z hlediska jeho zákonnosti a správnosti, z tohoto pohledu se zabýval též postupem řízení, které jeho vydání předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen ve prospěch obviněného v rozsahu uvedeném ve stížnosti pro porušení zákona.

Především třeba plně souhlasit s podanou stížností v tom, že znalecký posudek o duševním stavu obviněného podaný v předchozí trestní věci (zde ve věci okresního soudu v Mělníku vedené pod sp. zn. Nt 52/79) téhož obviněného nemůže být znaleckým posudkem ve věci další, v níž je samostatně vedeno trestní stíhání, v daném případě dokonce pro trestnou činnost diametrálně odlišné povahy. Posuzování schopnosti obviněného rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a ovládat je (u orgánů činných v trestním řízení pak posuzování přičetnosti pachatele trestné činnosti) se musí vždy vztahovat k určité konkrétní trestné činnosti, a nemůže být tedy obecné, bez ohledu na individualizaci této trestné činnosti. Na tom nic nemění okolnost, že šlo o tytéž znalce, kteří prováděli vyšetření obviněného v této i předcházející trestní věci. Navíc již po formální stránce pochybil vyšetřovatel tím, že znalce požádal pouze o doplněk původního znaleckého posudku. Ani po této stránce totiž nelze podobný znalecký posudek používat jako znalecký důkaz ve věci další samostatně vedené, aniž bylo opětovně postupováno podle § 105 odst. 1 věta první trestního řádu a podle § 116 odst. 1 tr. ř. Není vyloučeno a může být podle okolností vhodné přibrat v novém řízení stejné znalce; tito znalci však musí podat nový kompletní znalecký posudek, ve kterém mohou z předcházejícího posudku pouze podpůrně vycházet (anamnesticky apod.).

Ani za daného stavu věci však závěry znalců MUDr. F. H. a MUDr. R. Ú., CSc., neposkytovaly podklad pro jednoznačný závěr, že obviněný se dopustil stíhaného jednání jako pachatel pro nepřičetnost ve smyslu § 12 tr. zák. trestně neodpovědný. Znalci totiž dospěli k závěru, že po propuštění z ústavního léčení, vykonávaného na podkladě rozhodnutí soudu v předcházející trestní věci, u obviněného „stav nepřičetnosti“ nepřetrvával a i když jeho ovládací i rozpoznávací schopnosti v době nynějšího jednání označili jako „prakticky vymizelá“, přičetli tuto ztrátu především abusu alkoholu a svévolnému zmaření výkonu ambulantního ochranného léčení. Ve vztahu k tomuto stavu tedy přicházela v úvahu aplikace ustanovení § 12 odst. 2 tr. zák., a bylo proto třeba velmi obezřetně hodnotit v tomto ohledu případné zavinění obviněného, konkrétně zejména úroveň jeho ovládacích a rozpoznávacích schopností v souvislosti s požíváním alkoholických nápojů, popřípadě dodržením režimu ochranného ambulantního léčení. V tomto směru pak znalci označili ovládací schopnosti vyšetřovaného jako „podstatně snížené“ (nikoliv však vymizelé !) a ke schopnostem rozpoznávacím se v posudku výslovně nevyjádřili.

Důvodně poukázala stížnost pro porušení zákona i na rozpory mezi výsledky jednotlivých zkoumání J. M. znalci z oboru psychiatrie v předcházejících trestních věcech. Dále Nejvyšší soud ČSR po podrobném rozvedení těchto rozporů zdůraznil, že již z tohoto přehledu je patrné, že generální prokurátor ČSR důvodně vytkl v podané stížnosti pro porušení zákona vyšetřovateli VB také to, že nevěnoval pozornost mnohdy podstatným rozporům mezi závěry jednotlivých expertiz týkajících se výsledků zkoumání duševního stavu obviněného v předcházejících trestních věcech. Jako otázka

zvláštního významu se jeví zejména náležité zjištění a posouzení stupně návyku jmenovaného na alkohol a hodnocení tohoto stupně ve vztahu zejména k ovládacím schopnostem obviněného v době spáchání stíhaného jednání, a v případě tohoto konkrétního stíhaného jednání také to, zda před jeho spácháním požil alkoholické nápoje, popřípadě kdy a v jakém množství, neboť právě tato zjištění jsou podle znalců významná. Za daného stavu věci vyšetřovatel pochybil - kromě toho, že nesprávně požádal znalce pouze o doplnění znaleckého posudku podaného v jiné trestní věci a navíc závěry tohoto posudku vadně zhodnotil - také tím, že neuvažoval o postupu ve smyslu § 116 odst. 2 tr. ř., ačkoliv vzhledem k duševnímu stavu obviněného to bylo zřejmě namístě.